No 15. Donderdag 15 April 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:	
Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in eens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. In de Vergadering der **Studiecommissie** op Zaterdag 3 April 1909, werd als lid geïnstalleerd de heer D. H. Havelaar, voorzitter van het bestuur der Afdeeling Rotterdam.

II. Van de Groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond werd het navolgende schrijven ontvangen:

Curaçao, 13 Maart 1909.

Aan het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West".

WelEd. Heeren!

Een geheel bijzonder woord van dank meenen wij tot U, WelEdele Heeren, te moeten richten, omdat van U het oorspronkelijke plan is uitgegaan, de arme bevolking van Curaçao in tijden van nood te hulp te komen.

Te meer voelen wij ons gedrongen tot dankbetuiging jegens U, omdat hetgeen wij ten zeerste betreuren, Uwe nuttige Vereeniging niet langer vertegenwoordigd is in onze kolonie.

Zulk een belangloos optreden van Uwen kant moeten wij ten hoogste waardeeren.

Ontvangt dan, WelEdele Heeren, onzen oprechten dank namens de Leden der Groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond en de armen van Curaçao in de volste verzekering van het Groepsbestuur, dat, bij eene wederoprichting van eene afdeeling Uwer vereeniging in onze kolonie, wij gaarne met U zullen samenwerken.

Hoogachtend,

De SECRETARIS.

III. Zaterdag 10 April jl. had de aangekondigde Hoofdbestuursvergadering plaats.

Het verslag hiervan zal in een der volgende nummers van ons Weekblad ter kennis der leden worden gebracht.

VI. Bij den secretaris van het Hoofdbestuur — Heulstraat 17, Den Haag — zijn op aanvraag verkrijgbaar de Staatsbladen No. 71 à *f* 0.10, en no. 75 à *f* 0.15, betrekking hebbende op de ondervolgende berichten:

Candidaat-Indische Ambtenaren.

De Staatscourant van Vrijdag 3 April l.l. bevat een oproeping van sollicitanten naar het candidaat-Indisch-ambtenaarschap, volgens het Besluit op de Indische bestuursopleiding (Stbld. 1907 no. 71.)

Daaruit blijkt, dat sollicitanten zich uiterlijk 14 Juni a.s. schriftelijk bij de Commissie moeten aanmelden (adres: den secretaris jhr. mr. O. E. W. Six, Laan Copes van Cattenburch 14, Den Haag). onder overlegging en mededeeling van hetgeen in de Staatscourant wordt aangegeven.

Voor het vereischte geneeskundig onderzoek hebben zij zich voor 27 Mei a.s. schriftelijk te wenden tot de geneeskundige Commissie van het Departement van Koloniën, Laurens Reaelstraat 7, Den Haag, met opgaaf van adres en met mededeeling dat keuring voor het candidaat-Indisch-ambtenaarschap wordt gevraagd.

Vermelding verdient nog, dat sollicitanten die nog voor een der gevorderde getuigschriften examen moeten afleggen (zooals bijv. eind-examen H.B.S. met 5-jarig. cursus), bij of zoo spoedig mogelijk na hunne aanmelding mededeeling hebben te doen van den datum waarop dat examen voor hen zal zijn afgeloopen. Ten einde dien afloop zooveel mogelijk te bespoedigen behooren zij, zoo noodig, indeeling in een der eerste examengroepen te vragen.

Ter voorkoming van teleurstelling wordt de aandacht van belanghebbenden nadrukkelijk er op gevestigd, dat 14 Juni de uiterste termijn van aanmelding is.

De Commissie tot voorbereiding van de aanwijzing in 1909 van candidaat-Indische-ambtenaren maakt bekend, dat in dit jaar 40 jongelieden kunnen worden aangewezen als candidaat-Indisch-ambtenaar.

Voor aanwijzing komen slechts in aanmerking zij, die:

I. voldaan hebben aan een der volgende examens:

a. een der examens tot verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan een Universiteit of het examen ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan de Technische Hoogeschool;

b. het eind-examen van hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus in Nederland of in Nederl.-Indië;

c. het examen ter verkrijging van het diploma van landbouwkundige, bedoeld in 't laatste lid van art. 57 der wet van 2 Mei 1683 (Staatsblad no. 50) houdende regeling van het middelbaar onderwijs;

d. een eind-examen van het Kon. Instituut voor de marine, of van de Kon. Mil. Academie;

II. voor den Indischen dienst physiek geschikt verklaard zijn.

Artsen naar Indië.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat voor gediplomeerde Nederlandsche artsen, die den leeftijd van dertig jaar niet of niet ver overschreden hebben, de gelegenheid bestaat om bij H.M. de Koningin in aanmerking te worden gebracht voor benoeming tot officier van gezondheid der 2e klasse bij het leger in Ned.-Indië onder genot van een gratificatie voor eerste uitrusting van *f* 5000, en onder de verplichting, dat zij den Staat gedurende een tijdvak van 8 jaren in die betrekking zullen dienen, terwijl zij, na eventueel ontslag uit den militairen dienst, bij vestiging in Ned.-Indië nog gedurende vier jaren als reserve-officier van gezondheid ter beschikking moeten blijven van de Regeering aldaar.

Voor nadere bijzonderheden zie St.-Ct. no. 75.

Miskenning van het adatrecht ten aanzien van Inlandsche gemeenten.

Den 7en April jl. hield Professor Mr. C. van Vollenhoven, in het gebouw „Concordia" alhier, zijne laatste voordracht over dit belangrijke onderwerp. Zij werd door een talrijk gehoor met de grootste belangstelling gevolgd.

Dat, bij het bestaan van verschillende meeningen op dit punt, niet allen eenstemmig met den inleider zouden denken, lag voor de hand en bleek uit het door enkele personen gevoerde debat.

De inlander is aan de adat gehecht, zij past zich aan bij zijne sociale nooden en politieke begrippen.

Wanneer de inleider dus de handhaving van die adat verdedigt, dan verdedigt hij eene schoone zaak die Nederland in staat zal stellen het hart van de geheele inlandsche bevolking te winnen, en op geleidelijke wijze, zonder groote schokken, de evolutie, die Indië doormaakt, mede tot stand te brengen.

Doch er is nog een ander gezichtspunt:

Allen, die de bestuurstaak in Indië in de praktijk, met handhaving van de adat-instellingen, hebben uitgeoefend, weten dat de adatvoorschriften, zooals ze in Indië worden aangetroffen, goed zijn voor eene kleine inlandsche maatschappij, maar niet passen voor eene eenigermate op Europeesche wijze ingerichte samenleving, zooals op dit oogenblik door Nederland wordt beoogd.

Het is dus zaak, dat die twee richtingen elkander tegemoet komen en wellicht zou zulks kunnen geschieden, door, in overeenstemming met het denkbeeld van den inleider, o.m. den inlander ten deze te helpen door na een van Regeeringswege ingesteld onderzoek, te bepalen welke onderwerpen van adatrecht, doch hoe dit ook zij, eerst dient in beginsel door plaats te maken voor meer Nederlandsche regelingen.

Op strafrechterlijk gebied zal dit gemakkelijker gaan dan ten aanzien van het Publiek- of Privaatrecht, doch hoe dit zij, eerst dient in beginsel door de Regeering te worden uitgemaakt, of zij genegen

is de hoofden der bevolking geldelijk schadeloos te stellen voor het gemis aan inkomsten — in welken vorm dan ook — welke die hoofden, tengevolge van deze nieuwe orde van zaken, zullen derven.

Zonder die geldelijke uitkeering zou men slechts regelingen in het Indisch Staatsblad in het leven roepen, die een minimale uitkomst zouden opleveren.

De Voorzitter van het College van Curatoren der Bestuursacademie en de heer Schippers, namens de Vereeniging van ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië, brachten den inleider warmen dank en oprechte hulde voor de wijze, waarop hij de behandelde stof had verwerkt en geordend, en geheel sluiten wij ons aan bij de meening van den Voorzitter, dat door Professor C. van Vollenhoven een goed en nuttig werk is verricht.

Een stukje Atjeh-geschiedenis,

DOOR

E. VAN ASSEN.

III.

Atjeh is een goed land. De grond is er vruchtbaar, geschikt voor de teelt van allerlei gewassen, (behalve voor de tabak, zegt men, wegens de hevige winden, welke er op bepaalde tijden waaien), terwijl er in den bodem onder meer de voor de Europeesche markt waardevolle producten als goud, steenkolen en petroleum worden aangetroffen.

De bewoners zijn goede landbouwers, verzorgen hun vee met toewijding, vervaardigen bizonder fraaie weefsels van mooi gekleurde zijde met goud- en zilverdraad doorweven en zijn bekwame goudsmeden en timmerlieden.

De zijdeworm was er vroeger inheemsch.

Het Atjehsch kapitaal werd in hoofdzaak verkregen door den handel in peper en pinang, welke beide handelsartikelen een bijzonder goeden naam hebben.

Regelmatig werd in die artikelen handel gedreven tusschen Atjeh en de Engelsche bezittingen in de Straat van Malakka.

Er is dus iets te maken van dit land en van zijne bewoners, terwijl het rustig bezit van de Noordpunt van Sumatra van groote beteekenis en waarde zou kunnen zijn voor Nederland.

In elk geval moet het bezit ervan op hoogen prijs worden gesteld, ondanks al de offers, welke daarvoor reeds door Nederland zijn en nog zullen moeten worden gebracht.

Toen wij ons op Atjeh vestigden, was de vallei van Groot-Atjeh als het ware één groot nat rijstveld, dat jaarlijks zorgvuldig werd bewerkt.

Gewoonlijk bleef er geen veldje onbewerkt en was het gras voor het vee er dan ook zeldzaam te verkrijgen.

Er was individueel grondbezit. De grond had groote waarde.

In de sawahs trof men hooge gronden (p e m a t a n g s) aan, waarop duizenden en duizenden klapperboomen en tal van andere waardevolle vruchtboomen stonden, die aan de woningen (waaronder vele zeer groote, voorzien van fraai snijwerk) bescherming verleenden tegen wind en zon.

Woeste gronden waren er niet.

De vallei was goed bevolkt. Geheel het volk was gewapend.

De s i k i n en de r e n t j o n g waren sierwapenen, zonder welke de Atjeher niet als goed gekleed werd beschouwd.

De k l e w a n g en het vuurwapen waren de strijdwapens.

Het volk was veel ambulant en trok van Groot-Atjeh naar de Onderhoorigheden, om werkzaam te zijn in de pepertuinen en pinangaanplantingen aldaar, ten einde op die wijze in zijn onderhoud te voorzien of meer geld te kunnen verdienen.

Daarna keerde men terug en maakte men met het verdiende geld goede sier.

Die onderhoorigheden waren voor de Groot-Atjehers prachtige terreinen, om hun welstand te verhoogen.

De vorstenfamilie, de sagihoofden, de rijke handelaren, allen staken geld in die gronden en gaven volk om die gronden te bewerken.

Doch vooraf had men de vergunning van den Sultan noodig.

Aangezien deze voor zich daarbij de noodige billijke voordeelen kon bedingen en er geldelijk belang bij had, dat de onderhoorigheden tot ontwikkeling kwamen, zijn er vele schriftelijke vergunningen uitgereikt, waarbij aan zekere personen werd toegestaan een bepaalde landstreek te ontginnen.

Bij voorkeur werd dan een streek aan eene rivier uitgekozen, die in zee uitmondde, omdat men dientengevolge gemeenschap had tusschen het binnenland en de zee, en tevens om in de gelegenheid te zijn, als andere personen producten in- of uit wilden voeren, daarvan in- en uitvoerrechten te kunnen heffen.

Een vooraf bepaald aandeel van die inkomsten kwam toe aan den vorst of aan den geldschieter.

Aan de riviermonding werd eene markt opgericht met een „s j a h b a n d a r" aan het hoofd, die belast was met de inning van de in- en uitvoerrechten, de politie op de markt moest handhaven en de handelsgeschillen, welke bij hem werden voorgebracht, in behandeling moest nemen.

Ontwikkelde zich het land door de cultures, en vestigde er zich veel volk in het pas ontgonnen landschap, dan trachtte de voorman een titel te verkrijgen, waarvoor hij van 1000 tot 2000 dollar aan den Sultan betaalde, en waarin dan tevens zekere omschrijving van de grenzen van het gebied werden gegeven.

Op deze wijze zijn vele landschappen in de Atjehsche Onderhoorigheden ontstaan.

Het waren dus eigenlijk landbouwkolonies, die zich bij voorspoed tot staatjes van zeker aanbelang ontwikkelden, en wel het voornaamste, dat in deze valt op te merken, is het feit, dat er uitsluitend met Groot-Atjehsch kapitaal en met volk van Groot-Atjeh werd gewerkt.

Zoolang de Sultan niet meer geld vroeg, dan waarop hij recht had en zoolang de apanagehouders den Vorst of den geldschieters regelmatig het geldelijk bedrag, dat zij schuldig waren, afdroegen, zoolang ging gewoonlijk alles goed, maar in de praktijk ging het helaas dikwijls anders toe. Ik meen met zekerheid te kunnen zeggen, dat niet alleen de Vorst, vooral bij het uitbreken van den Atjeh-oorlog, meer geld liet vragen dan de apanagehouders konden geven, maar dat ook deze laatsten van den politieken toestand des lands dikwijls partij trokken om juist zooveel te betalen als zij kwijt wilden zijn.

Een ander verklaart het feit, waarom in de Onderhoorigheden altijd zendelingen van den Vorst van Atjeh, voorzien van legale brieven, rondreisden om gelden, die hun heer toekwamen, te innen.

Dat leeken in bestuurszaken aan het reizen van zulke boodschappers — uit onkunde — eene onjuiste beteekenis toekenden, is verklaarbaar.

Om nu terug te keeren tot den toestand na de inname van den Kraton: toen werd aan den Vorst van Atjeh gelegenheid gegeven om zich te onderwerpen.

Toeankoe Hasjim en Panglima Polim verkozen dit niet te doen, en werd de Sultan daarom door ons vervallen verklaard.

Teneinde de politieken band tusschen het Vorstenbestuur en de Onderhoorigheden te verbreken, werden door ons bestuur afzonderlijke politieke contracten gesloten, waarbij de landschapshoofden in die Onderhoorigheden als zelfstandig werden erkend.

Op schrift was dus alles in orde, maar in werkelijkheid was de toestand eenigszins anders.

De vorstenfamilie, die zich met haar aanhang naar de Pedirische Bovenlanden had verplaatst nam niet de minste nota van deze vervallenverklaring en ging van uit haar nieuwe verblijfplaats, opzichtens het Atjehsche volk, door met het land te besturen, zooals gebruikelijk was geweest.

De politieke band tusschen vorst en volk werd niet verbroken.

Alles bleef zooals het was, behalve dat de eerste hoofden in de landschappen van de Onderhoorigheden met ons bestuur geleidelijk politieke contracten van onderwerping sloten, echter minder met het doel zich te onderwerpen, dan wel om hun peper en pinang uitgevoerd te krijgen.

Zulks geschiedde van hun kant in overleg met den Sultan van Atjeh en diens aanhang, omdat de vorstenfamilie, sagihoofden en gegoede handelaren anders verstoken zouden zijn van belangrijke geldelijke inkomsten en zij daardoor zichzelven vleugellam zouden hebben geslagen.

(Wordt vervolgd.)

Uit de O.-I Mail.

J. C. Th. Kroesen. †

De Ned.-Indische pers wijdt zeer waardeerende woorden aan de nagedachtenis van den heer Kroesen, het oud-lid in den Raad van Indië, die op 69-jarigen leeftijd te Batavia is overleden. D e J a v a b o d e schrijft o. m.:

„Als bestuursambtenaar mocht de overledene bogen op een hoogst eervol verleden. Tijdens zijn bestuur van de residentie Besoeki (1882—1885) en later van de residentie Soerabaja (1888—1896) heeft hij in gunstigen zin bijzonder de aandacht op zich gevestigd. Hij heeft zich steeds een groot voorstander betoond van de gezonde ontwikkeling der particuliere landbouw-industrie. In zijn toenmalige hoedanigheid van resident van Soerabaja werd hem in het midden van het jaar 1892 een geheim onderzoek opgedragen naar den toestand van de particuliere landbouwnijverheid in Besoeki, welk gewest hij te voren bestuurd had en waar hij de toestanden door en door kende. Het naar aanleiding van dat onderzoek uitgebracht, hoogst belangrijk rapport werd gepubliceerd onder de bijlagen der Memorie van Antwoord op de Indische begrooting voor het jaar 1894. De heer Kroesen heeft dan ook een zeer belangrijk aandeel gehad in de totstandkoming der grondhuur-ordonnantie, de verordening, regelende de oprichting van suikerfabrieken en de inzonderheid voor Besoeki vastgestelde, met het tabaksbedrijf verband houdende regelingen.

Tijdens zijn Soerabaja-periode werd de verscheidene benoemd tot eere-voorzitter van het Lombokfonds.

In 1896 volgde zijn benoeming tot lid in den Raad van Indië. Hij vervulde dien werkkring tot den 10n Februari 1903, toen hij zich als gepensionneerde uit het ambtelijk leven terugtrok.

De heer Kroesen was een echt muziekvriend en trouw bezoeker van goede concerten.

Ook was hij voorzitter van het Djati-gesticht te Batavia."

De Heer Liefrinck in Atjeh.

Omtrent de komst van den heer Liefrinck te Koeta-Radja lezen wij in eene Atjeh correspondentie van de S u m. P o s t, dat hij bij zijn aankomst voor al het ceremonieel, waarop hij als lid in den Raad van Indië recht zou hebben, heeft bedankt. De gouverneur bracht hem van Oeleë Lheuë per extratrein naar Koeta-Radja, waar hij aan het station door den plaatselijken commandant en enkele ambtenaren werd ontvangen.

ZHEG. heeft geen gebruik gemaakt van de uitnoodiging van den Gouverneur, om bij hem te komen logeeren, maar nam zijn intrek in het Atjeh-Hotel, in dezelfde kamers, door den Gouverneur-Generaal tijdens zijn verblijf alhier bewoond.

Veel hebben wij van den Edelen Heer niet bemerkt, vervolgt het blad; er werd maar steeds meer en meer papier naar het hotel gesleept, beschreven met allerlei archief-wijsheid, hoe de Atjehers niet, en hoe ze wel moeten gepacificeerd worden; en toen die dikke bundels doorgelezen waren zijn de heeren Swart en Liefrinck den 22sten Februari in den trein gestapt naar de Noord- en Oostkust.

Bezoek van den Resident der Oostkust aan de Bataklanden.

Hierover lezen wij in hetzelfde blad:

„De resident van Sumatra's Oostkust is na een verblijf van ongeveer een week in de Timor- en Karolanden te Medan teruggekeerd. Naar de S u m. P o s t vernam, had deze reis ten doel met de bevolking over allerlei aangelegenheden besprekingen te houden, in verband met de onrust, welke met de invoering der belasting in de Bataklanden, grootendeels tengevolge der bestuurswisseling aldaar, is gepaard gegaan. Er zijn verschillende bijeenkomsten met de bevolking gehouden, waarbij zij op onomwonden wijze heeft blijk gegeven in te zien, dat zij het verstandigst handelde door zich in het toch onvermijdelijke te schikken. Het wezen der belasting is bij deze gelegenheid nog eens aan de bevolking uitgelegd, en het gevolg van een en ander is geweest, dat nu ook de meeste leden der verzetspartij zich ermede hebben verzoend. Enkele „families" zijn nog tot het laatst halsstarrig gebleven, doch ook haar spoedige onderwerping wordt verwacht. Aan een groot deel dergenen, die aanvankelijk wegens hun verzet waren gestraft, is nu hun verdere straf kwijt gescholden. De hoofdaanleggers behouden echter hun straf.

Het is te hopen, dat hiermede nu voorgoed de rust in de Bataklanden is weergekeerd."

Ned.-Indië en meerdere zelfstandigheid.

In D e W e e k van het S o e r. H b l a d van 13 Maart j.l. schrijft de waarnemend redacteur, Dr. Broersma, o. m.:

„Het voorstel tot wijziging van het Regeeringsreglement en van de Comptabiliteitswet, waardoor Ned.-Indië financiëel zelfstandiger zou worden, heeft in de Tweede Kamer geen schitterend onthaal gevonden. Een kolonie, die in schulden steekt, zoo meenden vele leden, moet men niet financiëel zelfstandig maken, om pogingen tot ontwikkeling te kunnen in het werk stellen.

Een eigenaardige redeneering: Gij zijt te zwak om zelfstandig te kunnen zijn en daarom onthoud ik u die zelfstandigheid. Het zou op den weg van deze heeren liggen Indië eerst zijn financiëele gezondheid te hergeven en het daarna te verrijken met zelfstandigheid.

De eerste berichten uit de Tweede Kamer omtrent de voor Indië zoo belangrijke wetsvoorstellen zijn waarlijk niet verblijdend."

De tijdelijk in Europa vertoevende redacteur van dat blad, de heer M. v a n G e u n s, schreef reeds vroeger van hier:

„Ik kan berichten, dat aan deze ontwerpen in de afdeelingen der Kamer een zeer slechte ontvangst is bereid.

Zoodra het afdeelingsverslag zal verschenen zijn, zal men deze uitspraak in bijzonderheden bevestigd zien. Het zal vernietigend mogen genoemd worden. Van de vaststelling der begrooting in Indië zelf wil ons Lagerhuis niets weten. Weliswaar zou het particuliere element in de kolonie aan den begrootingsarbeid mogen deelnemen, maar het ambtelijke zou overheerschen. Onder zóó onvoldoende waarborgen wil de Kamer haar budgetrecht niet offeren.

Verder heb ik vernomen, dat minister Idenburg heelemaal niet rouwig is om het over Fock's ontwerpen uitgesproken doodvonnis. Hij deelt in dezen de opinie van de hervorragende Kamerleden en ik voorspel hier, dat het niemand mag verrassen, als hij op een goeden dag verneemt, dat de fortuinlijke opvolger van den onfortuinlijken minister Fock de ontwerpen kalm terugneemt, om alleen het beginsel van zelfstandig leenen door Indië in een nieuw ontwerp vast te leggen.

Of ik het doodvonnis betreur?

Ronduit zeg ik: neen.

Ik voel veel voor de autonomie van onze koloniën, maar men kan geen ijzer met handen breken. In Indië zijn veel zoogenaamd bekwame menschen, die de zelfkennis missen, noodig voor de concessie, dat zij niet knap genoeg zijn om een belangrijk aandeel in het bestier van het uitgestrekte Indië te nemen. Wie het hoofd mocht schudden bedenke op welk laag peil de gemeenteraden in de groote Indische bevolkingscentra staan. De sociologie is een zeer ernstige, veelomvattende wetenschap geworden, waarmee men niet kan transigeeren zonder 's lands belangen ernstig te schaden.

Fock's ontwerpen zijn in theorie heel mooi, erg liberaal. Maar zij passen niet in onze koloniale entourage. Niet zoozeer ontbreken er „the men who will do the work" als wel „the men who can do the work"."

Naar aanleiding hiervan merkt De Banier, het Christelijk Ind. Weekblad, op:

„We hebben nooit veel sympathie gehad voor het voorstel van den heer Fock en dus kunnen we slechts hopen, dat deze mededeelingen van den heer Van Geuns juist zijn.

Maar, ge zult zien, er zijn natuurlijk wel weer menschen, die meenen, dat Indië best in staat is, zich zelf te regeeren.

En anders zijn er wel een paar journalisten, die het doen willen."

Maar is er ook niet een waar Hollandsch spreekwoord, dat zegt: Al doende leert men?

Onder het opschrift: „Reclame noodig" schrijft het Bat. Nieuwsblad:

Artsen naar Indië.

„Men koesterde bij het ministerie van koloniën de stille, doch zekere hoop, dat na het bekend worden van de verbetering in de positie en de vooruitzichten van de officieren van gezondheid, een stortvloed van candidaten naar die begeerlijke betrekking zou komen opzetten. Het is echter anders uitgekomen. De candidaten laten zich nog steeds wachten.

„Nu gelooven wij, dat van deze inertie de regeering de meeste schuld draagt. Want er is aan de positieverbetertng bijna geen ruchtbaarheid gegeven. Een wenk aan de dagbladen om de zaak in hun kolommen eens breedvoerig te bespreken is achterwege gelaten en, wat sterk is, zelfs aan de universiteiten is de wijziging onopgemerkt gebleven. Zoo verklaarde een jong, physiek ferm ontwikkeld arts, die zich juist op hoop van zegen te 's-Gravenhage gevestigd had, aan een onzer correspondenten, dat hij van den gunstigen keer in de positie van officier van gezondheid niets wist en toch pas gepromoveerd was. Ware ik van dit alles op de hoogte geweest, zoo zei hij, dan had ik mij hier niet geïnstalleerd met de kans weinig of geen praktijk te krijgen en was ik veel liever naar de Oost gegaan.

Voor de werving van kolonialen worden in drukke, veel bezochte stadsdeelen kleurige prenten opgehangen, waarop in gloeiende verven wordt aangegeven, welk paradijs den voor den Indischen dienst aangenomenen wacht. Waarom dit voorbeeld ook niet gevolgd voor de officieren van gezondheid?"

Verbetering van de geldelijke positie der bestuursambtenaren.

In de Javabode lezen wij hierover:

„Deze verbetering, komt zij tot stand, zal voor de controleurs slechts van bescheiden omvang wezen, daar de kosten anders te hoog zouden worden (er zijn niet minder dan 265 ambtenaren van dien rang werkzaam). Dat deze maatregel niet overbodig mag heeten, kan bv. hieruit blijken, dat het tegenwoordig regel is, dat assistent-residenten, die tot den hoogeren rang worden benoemd, aan de regeering voorschotten moeten vragen om zich interichten.

Thans is weder aan een onlangs tot resident benoemden ambtenaar op diens verzoek een som van f10.000 uit 's lands kas geleend, om de hem van gouvernementswege aangewezen woning van passend meubilair te voorzien.

Post- en Telegraaf-cursus voor Inlanders.

Voor Inlanders, in het bezit van een diploma van het zoogenaamd klein-ambtenaars-examen zal de gelegenheid worden opengesteld, op den post- en telegraafcursus in opleiding te worden genomen.

Bij zoodanige plaatsing genieten zij een aanvangsbezoldiging van f 20 's maands, welke bezoldiging wordt gebracht op f30, zoodra zij voor de bediening van de Morse- en Sounder-toestellen geschikt zijn. Voldoen zij daarna ook aan de eischen van de bediening van den Recorder-toestel, dan wordt hun tractement wederom verhoogd tot f45 's maands.

Bij plaatsing op de buitenbezittingen zal hun bovendien als tegemoetkoming in de duurdere levenswijze een toelage van f17.50 toegekend worden

School voor inlandsche onderwijzers.

Bij Gouvernements besluit van 11 Maart 1909 is krachtens Koninklijke machtiging bepaald, dat het aantal kweekelingen der kweekschool voor de vorming van Inlandsche onderwijzers te Fort de Kock, oorspronkelijk 50 bedragende en bij wijze van tijdelijken maatregel verhoogd tot 87, geleidelijk, ter beoordeeling van den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, wordt verhoogd tot 100.

Een jubileum.

De hoogst verdienstelijke regent van Demak, Raden Mas Adipati Ario Adiningrat, begiftigd met het officierskruis der orde van Oranje-Nassau, met de gele sonsong en met de groote gouden ster voor trouw en verdienste, zal naar wij in de Indische bladen lezen, in het laatst van de maand Juni a.s. zijn 40-jarig dienstjubileum vieren.

„Ongetwijfeld zal de regeering bij die gelegenheid op ondubbelzinnige wijze opnieuw blijk geven van hare waardeering van de door dezen Inlandschen hoofdambtenaar, die reeds 28 jaren de regentsbetrekking bekleedt, aan den lande bewezen diensten, schrijft o. a. het Bat. Nieuwsblad.

De vader van het landbouw-crediet.

Den 11en Maart jl., zoo schrijft het Bat. N. bl., is te Poerwokerto (Banjoemas) op zeer hoogen leeftijd overleden Raden Aria Wirjaätmadja, gepensionneerd patih van dat regentschap. Met dezen oud-ambtenaar is een merkwaardig en zeer verdienstelijk man heengegaan. Meer dan veertig jaar heeft Wirjaätmadja het gouvernement trouw en eerlijk gediend. Vooral als patih, op den leeftijd van ruim zestig jaren, heeft hij naam gemaakt, en werd hij eerst begiftigd met den titel van Rangga en later met dien van Aria.

Zijn groote verdienste is den eersten stoot te hebben gegeven tot de oprichting van de crediet-instellingen voor den kleinen man, en al is het waar, dat voor de oprichting en bovenal voor de organisatie de steun der Europeesche bestuursambtenaren onmisbaar is gebleken, het blijft een feit — misschien alleen onder de inlandsche ambtenaren bekend — dat „Raden Arja Wirjaätmadja" de vader was van de landbouwcredietbanken.

Hoe dat gegaan is?

Wirjaätmadja was, behalve goed ambtenaar, goed financier. Als zoodanig werd hij belast met het beheer der mesigitkas, die toen ter tijd om en bij de vierduizend gulden inhield. Zooals bekend, mag het mesigitgeld voor niets anders gebruikt worden dan ten behoeve van den godsdienst; het mag alzoo niet uitgeleend worden, allerminst tegen rente. Doch, de Javaan is slechts uiterlijk een goed moslim; aan maatregelen tot verbreiding, algemeene beoefening van zijn godsdienst, denkt hij weinig; en ook te Poerwokerto werd de mesdjidkas enkel gebezigd voor het onderhoud en zoo noodig, de uitbreiding der heilige gebouwen.

Dit alles wist Wirjaätmadja. Maar idealist met praktischen zin, zag hij, dat met die geringe som van f 4000 heel wat gebrek bij de inlandsche bevolking, in het bijzonder bij den prijaji, die hem zoo na stond, gelenigd, misschien bestreden zou kunnen worden. En zoo zette hij de voorschriften van den godsdienst ter zijde; met medeweten, zegt men, van zijn chef, leende de patih aan vertrouwde collega's die daaraan behoefte bleken te hebben (bijv. om hen uit de handen van woekeraars te redden), van het mesigitgeld, eerst kleine bijdragen tegen kleine rente, waarbij gezorgd werd dat de debiteuren de geleende som met gemak zouden kunnen terugbetalen. En toen later bleek, dat de bij de verbintenis gestelde termijnen van afbetaling — twintig maanden — geen moeilijkheden opleverde, ging de patih op den eenmaal ingeslagen weg verder, en gaf hij meerdere uitbreiding aan zijn taak, totdat het grondkapitaal van f 4000 zoo goed als geheel uitgeleend was, niet alleen aan ambtenaren, maar ook aan den „tani" en den „toekang".

De zaak kreeg ruchtbaarheid. Er was gezondigd tegen de voorschriften. De Europeesche bestuurder van Poerwokerto kreeg een wenk van hoogerhand de f 4000 zoo spoedig mogelijk weder in de mesigitkas terug te doen storten. Dat kon de patih natuurlijk niet. Doch te Poerwokerto, waar men zijn werk kende en waardeerde, ging onder de Europeesche ingezetenen een lijst rond met de uitnoodiging

om „den armen, doch eerlijken patih" uit den brand te helpen — en binnen betrekkelijk korten tijd was de som bijeen.

Aldus werd een soort grondkapitaal gevormd dat den assistent-resident in staat stelde, om een kleine, plaatselijke instelling in het leven te roepen, welke aan iederen vertrouwden inlander hulp kon verschaffen. Deze instelling breidde zich meer en meer uit, en zoo ontstond de Poerwokertosche Landbouwcredietbank, die thans in alle residenties van Java navolging heeft gevonden.

Het belangelooze werk van Wirjaätmadja heeft rijke vruchten gedragen. En de oude man was in zijn afdeeling zoo populair, dat men hem ook na zijn pensionneering vertrouwelijk „kijahi patih" noemde, een naam die in de herinnering zal blijven voortleven.

Kijahi patih heeft vele zonen en dochters achtergelaten. Onder de zonen is één leerling aan de inrichting voor de opleiding van inlandsche officieren te Meester Cornelis, één studeert aan de Artsenschool en één aan de Burgeravondschool; zijn dochters zijn alle gehuwd.

Een verontwaardigd Chinees.

Op het kantoor van den controleur voor de politie te Semarang verscheen onlangs, naar de Locomotief vermeldt, een Chineesche arts in een deftig half Chineesch, half Europeesch costuum, vergezeld van een Engelschman.

De Chinees kwam een zeepas halen, die des morgens door den Engelschman voor hem was aangevraagd. Bij aankomst te Batavia had hij een jaarpas ontvangen, maar nu hij via Semarang naar Singapore wilde vertrekken, moest hij een zeepas hebben.

Blijkbaar wist de Chineesche arts niet dat hij zulk een pas noodwendig moest hebben om te Semarang te kunnen scheep gaan, want de Engelschman, die met hem van Batavia hierheen gereisd had, moest hem dat aan het verstand brengen en de Chinees had er zich ten zeerste over verbaasd, dat hij, die als vreemdeling een reis over Java gemaakt had, niet mocht weggaan zonder toestemming der overheid.

Vond hij dus, dat het met dat zeepassen vragen niet in den haak was, nog hooger steeg zijn verontwaardiging toen de controleur hem aankeek en als herkennings-teeken op den zeepas schreef, dat de geleerde een diepen rimpel op het voorhoofd had.

Dat kwam heelemaal niet te pas, meende hij, het was al erg genoeg dat een vrijman zoo'n stuk papier moest vragen om te kunnen heengaan. De Chinees nam toen een uiterst gewichtige houding aan en met den opgeheven vinger dreigende, zeide hij zoo gearticuleerd mogelijk in correct Engelsch:

„Wacht maar, dat zal zoo lang niet meer duren, ik zeg u dat er een eind zal komen, en dan zult gij de gevolgen ondervinden."

Na deze ging hij met opgeheven hoofd weg, gevolgd door den Engelschman, die verlegen lachte. De dokter bromde in het heengaan nog enkele woorden en bekommerde er zich weinig om, of de controleur hem nariep, dat de hand aan de wet moest worden gehouden.

Nu weet men het, voegt de Locomotief aan het berichtje toe.

Dat „gij" van hem is natuurlijk Indië en wij mogen er ons op voorbereiden, dat China ons weldra rekenschap zal vragen van den hoon, een zijner geleerden aangedaan en ons zal noodzaken de zeepassen af te schaffen.

Maar alle scherts ter zijde. De man moest er rekening mede houden, dat de controleur niet anders dan zijn plicht deed en zich niet zoo boos maken, maar het is begrijpelijk dat een dergelijke bejegening hem uit zijn humeur bracht.

Het is dan ook wel zot, dat iemand, die een reisje over Java komt maken, niet weer mag heengaan zonder verlof der overheid!

WEST-INDIË.

Uit de Surinaamsche begrootingsstukken.

Uit de bij de Surinaamsche begrooting voor 1910 overgelegde stukken blijkt o.a., dat in 1908 1870 immigranten uit Britsch-Indië en 944 uit Nederlandsch-Indië zijn aangevoerd.

In 1908 had terugvoer van immigranten uit Britsch-Indië naar hun land niet plaats, doch keerden in Mei van dat jaar 217 immigranten naar Java terug.

Aan dezelfde bron als hierboven valt ten aanzien van spoorweg-aanleg enz. te ontleenen, dat in December 1908 nabij Abontjeman nog ruim 2500 meter tracé was aangelegd. De baanas is thans definitief uitgezet tot en met het emplacement te Abontjeman.

Bij het maken van het ontwerp voor het emplacement op het Kabelstation Zuid werd het mogelijk bevonden met betrekkelijk zeer geringe kosten een goed emplacement daar te maken; terwijl in het riviervak daar ter plaatse zandbanken werden gevonden, welke kunnen dien voor ballastpunt van de laatste 40 K.M. spoor. De exploitatie van deze banken zal met beduidend minder kosten kunnen geschieden dan die nabij Biriehoedoemat, welke oorspronkelijk voor dit doel waren aangewezen.

Evenals in 1907 werd hoofdzakelijk met creolen en Demerarara-arbeiders gewerkt.

De sterkte was in de maanden Januari—Mei gemiddeld 550, Juni—September 460 en October—November gemiddeld 540.

Van de diensten van de boschnegers werd gebruik gemaakt ten eerste voor houtleveranties en ten tweede voor boschkap. Wat de houtleveranties betreft, kan worden medegedeeld, dat hoewel niet zonder moeilijkheden, een belangrijke bestelling balken zonder groote vertraging door boschnegers uit Gansee werd afgeleverd.

Bij den boschkap van af Kabelstation Zuid in de richting Abontjeman werd eerst gebezigd een ploeg, zich noemende boschnegers van Rorack. Deze voldeden niet. Met veel moeite gelukte het eenige boschnegers van het dorp Gansee aan het werk te krijgen; hun voorbeeld vond navolging, en thans is er een 25-tal geregeld aan den boschkap. De hoop wordt daarom gekoesterd, dat de boschkap tot Dam en alle noodige houtleveranties voor het betrekkelijk baanvak met boschnegers van de Suriname verricht zal kunnen worden.

De exploitatie bracht in 1908 in totaal *f* 114,059 op, of wel per dagkm. voor het Paravervoer *f* 3.43 en per treinkm. *f* 1.61, per dagkm. voor de Goudzone *f* 1.61 en per treinkm. *f* 2.63 en per dagkm. voor het totaal *f* 2.76 en per treinkm. *f* 1.87.

Wat de mijn-exploitatie van gouvernementswege aangaat, leeren ons bedoelde stukken o.a. het volgende:

Aan eene verdere exploratie van het terrein in het stroomgebied der Grankreek, waarvan in het laatste verslag sprake was, werd gedurende dit jaar niets gedaan tengevolge van niet-aanwezigheid van deskundig personeel ter plaatse.

Een verslag van het onderzoek in het stroomgebied der Grankreek werd door den oud-Leider in den loop des jaars uitgebracht en als supplement opgenomen in het Koloniaal Verslag van 1908.

Verder werd door den oud-Leider een werk samengesteld en onder den titel „Geologische en technische aanteekeningen van de Goudindustrie in Suriname" voor rekening van de kolonie uitgegeven.

In het Lawa-gebied (Aware soela) waren gedurende het jaar aanwezig twee beambten van politie en drie roeiers ter bewaking van de terreinen, welke door de Mijnexploratie van Gouvernementswege waren onderzocht.

Deze politiepost is voorloopig ook na uitgifte van genoemde terreinen gehandhaafd.

Wat de Saramacca-werken betreft leeren wij dat in 1908 daaraan een bedrag van *f* 50,005 werd ten koste gelegd.

Door middel van het duikertoestel werd op vier plaatsen cementspecie gespoten in den vloer van de sluis te Beekhuizen. Tevens werd het stortebed van de sluis hersteld. Voorloopig is hiermede een gunstig gevolg bereikt. Of de nu genomen maatregelen geheel afdoende zijn, moet nader worden afgewacht.

Het Tawajarikanaal werd schoongemaakt.

Bij de uitvoering van het graafwerk deed zich veelal een groot gebrek aan werkkrachten voor, waardoor de uitvoering daarvan niet zoo krachtig kon zijn als gewenscht was.

Het onderzoek naar eene eventueel noodige bemaling werd in dit jaar nog niet beëindigd. De inlichtingen, ten deze ontvangen, leidden er toe dat door Zijne Excellentie den Minister van Koloniën het advies werd gevraagd aan eene Commissie, bestaande uit: den Oud-Minister, Oud-Gouverneur van Suriname, Dr. C. Lely (Voorzitter), den Oud-Minister, Prof. dr. J. Kraus en den Hoofd-Inspecteur Generaal van den Rijks-Waterstaat J. W. Welcker.

Het advies van deze commissie was op het eind van 1908 nog niet ontvangen.

Persdelict te Paramaribo.

De correspondent van het „Alg. Hbl." te Paramaribo schreef dd. 20 Maart aan dat blad:

Het Hof van Justitie heeft heden uitspraak gedaan in de zaak van het nieuwsblad „De Surinamer", aangeklaagd wegens laster door de beheerders van de plantages la Ressource en Killenstein.

Het Hof vereenigde zich geheel met het requisitoir van het Openbaar Ministerie. Alleen de straf werd hooger gesteld dan geëischt, nl. *f* 100 boete, (de eisch was *f* 25) subsidiair 7 dagen gevangenisstraf, en de kosten.

Het Hof overwoog, dat de opgaaf van beklaagde, pater Verneggen, dat geenszins de bedoeling tot beleediging had bestaan, niet aannemelijk was. Het ten laste gelegde was een bepaald beleedigend feit (oneerlijkheid) en rectificatie van de beschuldiging was door de redactie geweigerd. Als verzachtende omstandigheid echter nam ook het Hof aan, dat beklaagde was afgegaan op haar verstrekte inlichtingen, waarin de redactie een, naar de meening van het Hof, overmatig vertrouwen had gesteld.

Koloniale vaartuigen.

Het nieuwe stoomschip voor den rivierdienst, de „Oranje", is te Paramaribo binnengeloopen, gesleept door de „Lauwerzee."

Met de „Paramaribo" blijft het sukkelen. Het was nog niet zeker dat dit schip, gelijk bepaald wvs, den 20en Maart l.l. zou kunnen vertrekken.

Na al wat thans gebleken is, vroeg „Onze West" zich af, of het eigenlijk wel de moeide waard is dit schip naar Holland te zenden, met de twijfelachtige kans, dat iemand daar bereid zal bevonden worden, om het op de begrooting uitgetrokken bedrag van *f* 100,000 voor het schip te geven.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tijdens het bestuur van den Gouverneur-Generaal Rooseboom, zegt de **Pantjaran Warta** moesten de inboorlingen en Chineezen, onverschillig of zij het nederlandsch konden spreken of niet, op de audienties zich steeds van de maleische taal bedienen; het gesprokene werd dan door een in gala gekleeden tolk vertaald. Tegenwoordig wordt deze gewoonte (welke het blad een komedie noemt) niet meer gevolgd. Zij die nederlandsch kennen, mogen in deze taal tot den Landvoogd het woord richten. Aan hen, die ter audiëntie komen, wordt vooraf door den adjudant van dienst gevraagd, of zij al dan niet nederlandsch spreken. Is het antwoord bevestigend, zoo blijft de tolk achterwege. Deze is over die verandering niet best te spreken daar vroeger bij elke audiëntie steeds een tolk beschikbaar moest zijn, of er wat te vertolken viel of niet, — hij ontving een vacantieloon van tien gulden per keer, welke som voortaan alléén wordt uitbetaald, als hij werkelijk diensten heeft gepresteerd.

Verder betuigt het blad haren dank aan het Hoofdbestuur van Oost en West voor de toezending van een exemplaar der circulaire, waarin het doel en streven dezer vereeniging wordt uiteengezet. Zij verklaart, dat Het Koloniaal Weekblad, het orgaan van Oost en West, het éénige blad is, dat aan de maleische pers in Indië aandacht schenkt en moedigt daarom hare lezers aan om lid te worden dier vereeniging.

Een lofwaardig voornemen noemt de redactie het besluit van eenige leerlingen van de landbouwschool te Buitenzorg om aan inboorlingen gratis onderwijs te geven in de nederlandsche en maleische talen; in het schrijven, rekenen en in de aardrijkskunde. Deze cursus telt reeds twintig leerlingen.

De **Pantjaran Warta** vraagt ook, of de Voorzitter van het Welvaartsonderzoek het niet noodig acht dat de maleische pers het jongst verschenen verslag over de economie der desa van de residentie Pasoeroean bespreekt? Hare redactie heeft geen exemplaar van dit verslag ontvangen en moest zich daarom tevreden stellen met het vertalen van hetgeen de Javabode daarvan zegt. Het gevolg van het uitsluiten der maleische bladen is, dat de inboorling een verkeerde voorstelling heeft van den werkkring dier commissie en o.a. meent, dat zij de fondsen in bewaring heeft waarmede behoeftige inlanders financiëel gesteund moeten worden.

Ontwaakt, die slaapt, roept Dahlia in de **Tjahaja Sumatra** zijn medebewoners van Sumatra toe. Hij betreurt het, dat bijna alle jonge Sumatranen, die hunne studiën aan de scholen voleindigd hebben, trachten in een landsbetrekking met een vaste bezoldiging te komen. Zij zijn verzot op de eerbieds- en ontzagsbetuigingen, dat nog velen een landsbetrekking altijd hooger achten dan een particulier ambt. Heeft de millardair Carnegie een landsbetrekking? vraagt hij. Is desniettegenstaande zijne macht niet groot en wordt hij niet geëerbiedigd? Heeft hij niet de kosten gedragen van een paleis in den Haag, waar de vorsten der wereld zullen vergaderen en beraadslagen? Zou iemand, die alleen een landsbetrekking bekleedt, zoo iets kunnen doen? Schrijver hoopt, dat zijne landgenooten dit dwaze vooroordeel zullen te boven komen.

Hij vertelt verder, hoe hij een tuin heeft aangelegd en dien beplant met vijftien duizend kaneel- en achttienduizend koffieboomen. De kosten daarvoor zijn niet groot geweest en werden gevonden uit hetgeen hij geleidelijk had overgelegd. Ware hij eerder hiermede begonnen, hij zou nu zeker een onbezorgd

bestaan hebben. Benuttigt de uitgestrekte, woeste gronden, die slechts op den arbeid van den planter wachten, roept hij den jongen Sumatranen toe, beplant ze met kaneel, klapper, koffie en andere nuttige boomen en gewassen. Gaat langzaam aan te werk, denkt aan het spreekwoord: s e h a r i s a h e l a i b e n a n g, l a m a l a m a m e n d j a d i s a h e l a i k a i n (ons: alle dagen een draadje, is een hemdsmouw in een jaar.) Kweekt gewassen, waarvan de producten uitgevoerd kunnen worden. Hoe grooter de opbrengst van ons land is, hoe gemakkelijker men aan den kost komt en hoe meer ons geboorteland vooruitgaat. Alle europeanen, die hier komen, zijn verstomd over de vruchtbaarheid van onzen bodem. Slechts wij zien dat niet. Weet, vermaant hij verder, het geld komt voornamelijk door den grond en niet door den handel. Hoe wil men handel drijven, als de grond niets opbrengt? Hoe kan er dan geld komen?

Neemt Amerika en Europa tot voorbeeld. Dáár is de boerenstand méér in aanzien dan de klasse der landsdienaren. Maar men moet de landbouwers daar niet met de onze gelijkstellen; dáár zijn ontwikkelde menschen onder, die hoogere burger- en landbouwscholen bezocht hebben. Die azen niet op een vaste bezoldiging, die willen niet onder de bevelen van een chef staan, neen, die willen liever hun eigen meester blijven en verschoond zijn van p r e n t a h s!

In hetzelfde blad bespreekt B e r i n g i n het besluit, door de Indische Regeering genomen om d o k t e r s-d j a w a in de gelegenheid te stellen, zich in Nederland aan de Hoogescholen verder te bekwamen en het staatsexamen voor arts af te leggen. De ijverigen en bekwamen onder hen, kunnen dit binnen drie jaren doen. *) Tot heden echter hebben slechts enkelen van dit voorrecht gebruik gemaakt. Schrijver meent dit toe te moeten schrijven aan de, aan een verblijf in Nederland verbonden kosten, die z.i. ongeveer *f* 1200 per jaar bedragen zullen. Kon men de doctors-djawa hierin tegemoet komen, dan zouden zeker velen hunne studiën willen voortzetten, want inlandsche artsen, die aan het staatsexamen hebben voldaan, zijn benoembaar tot officier van gezondheid en genieten een begintraktement van *f* 350 's maands, dat is vijfmaal zooveel als de aanvangsbezoldiging van een dokter-djawa. Daarbij komt nog het bezwaar, dat inlandsche geneeskundigen zich voor tien jaren hebben moeten verbinden. Verlaten zij voor dien tijd 's Lands dienst dan moeten zij een bedrag van *f* 5800, zijnde de kosten hunner opleiding, in 's Lands kas terugstorten. Wachten zij, tot die termijn verstreken is, dan zijn zij veelal te oud en hebben zij reeds een te groot gezin om nog aan een verdere opleiding in Nederland te denken.

De **Pertja Barat** bericht, dat de te Batavia geplaatste inlandsche arts I s c h a k, ontslag uit 's Lands dienst genomen heeft, om op een maandelijksche bezoldiging van *f* 400 op de onderneming Gotah in Batang Toroe (residentie Tapanoeli) geneeskundige hulp te verstrekken. Dit is een voorbeeld tot navolging voor ons, Sumatranen, zegt het blad. Wij moeten onze kinderen aansporen zich op de wetenschap toe te leggen. Welk een hooge bezoldiging! Moeten wij ons niet verheugen over een dergelijk bewijs van vooruitgang? Ziedaar een van de jonge garde (kaoem moeda)!

Hetzelfde blad deelt mede, dat, indien er niets tusschenbeide komt, S o e t a n D o e n g k a h g a l a r S o e t a n R a d j a D j a l e h te Padang een drietal knapen (namelijk een zoon en een neef van hem en een neef van M a r a h T e t e k g e l a r S o e t a n M a n g e d a r) naar Nederland zal zenden; opdat zij, onder toezicht van R a d e n S o e t a n C a s a j a n g a n S o r i p a d a, een europeesche opvoeding zullen krijgen. Deze knapen hebben den leeftijd van twaalf jaren nog niet bereikt. Het blad wenscht den ouders geluk met het door hen genomen besluit en den knapen, dat zij naar Nederland zullen gaan.

In de **Pemberita Atjeh** wijdt K a l a d j e n g k i n g een artikel aan de **Indische Vereeniging** Dat men den sumatraan R a d e n S o e t a n C a s a j a n g a n S o r i p a d a (schrijver noemt hem Radja Soetan Casajangan Seri Pada) tot voorzitter gekozen heeft vervult zijn hart met vreugde. Hij spreekt daarom zijn dank uit aan allen, die daartoe hebben medegewerkt en smeekt de bede af, dat die eensgezindheid van langen duur moge zijn en ook aan de inboorlingen van Sumatra ten goede moge komen. Zij, die van plan zijn hunne zonen naar Nederland te zenden, en daartoe de middelen bezitten, kunnen dat met gerustheid doen, nu deze vereeniging bestaat, verzekert schrijver.

*) De gebroeders Tehupeiory hebben het in iets meer dan één jaar gedaan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In ons vorig nummer is medegedeeld, dat T o e w a n K r e n k e n in de **Bintang Soerabaja** aan 't K o l o n i a a l W e e k b l a d het verzoek gedaan heeft om zijne ontboezeming aan het Nederlandsche volk bekend te maken. Een dergelijk verzoek doet N a B a n S e n g uit Soekadana in de **Tiong Hoa Wi Sien Po.** Herhaaldelijk, zegt schrijver, heeft de maleische pers uiteengezet, welke moeilijkheden de chineezen van de bestaande passenregeling ondervinden. Nog steeds worden zij als stiefkinderen beschouwd en de strenge bepalingen op het reizen der chineezen zijn nog niet door mildere, meer liberale vervangen. Doch wij moeten de hoop niet laten varen, vervolgt hij, èèns zal het billijkheidsgevoel der Nederlandsch-Indische Regeering de overhand krijgen. Zij heeft reeds een proef genomen met de reispassen voor de chineesche officieren af te schaffen; later zal hetzelfde voor de overige chineezen volgen, denkt hij. Met allen eerbied richt hij de bede tot den Landvoogd, om den ketting, waarmede zijne rasgenooten door de passenregeling als het ware gekluisterd zijn, wat losser te maken, en hij hoopt, dat het K o l o n i a a l W e e k b l a d deze zijn verzuchting onder de aandacht van het opperbestuur zal brengen.

Een s i a n g h w é (kamer van koophandel), zegt T a n G o a n K i a t in de **Ho Po** is een vereeniging van handelaren. Dat dit een zéér nuttige instelling is, zal menigeen ondervonden hebben, en toch zijn er nog maar weinig plaatsen, waar een kamer van koophandel bestaat. Zoo bestaat zij nog n i e t te Buitenzorg, waar zooveel chineesche handelaren gevestigd zijn, waar zooveel ontwikkelde personen wonen, waar de t i o n g h o a 's eensgezind zijn, hetgeen uit het volgende blijkt. Vroeger was de T i o n g H o a H w e K o a n-vereeniging te Buitenzorg een afdeeling van die te Batavia; thans is zij een op zichzelf staand lichaam. Wanneer men eensgezind is, verzekert schrijver, kan men véél tot stand brengen. Waar zoo'n kamer van koophandel niet bestaat, sluiten de handelaren zich niet aaneen; iedereen volgt zijn eigene inzichten, ieder denkt alleen aan zich zelven, tracht zijne eigene zaak zooveel mogelijk uit te breiden, er zich over verheugende, als een ander schade lijdt. Men troggelt elkander klanten af. Komt er een nieuwe inwoner op de plaats, ieder handelaar wil hem zijne waren verkoopen, zonder eerst na te gaan, of die persoon wel credietwaardig is. Dergelijke dingen zullen niet plaats hebben, wanneer er een kamer van koophandel bestaat, die op een vaste basis rust. De europeesche kooplieden zullen er rekening mede houden. De kamer van koophandel zal allerlei twisten kunnen beslechten en aan de wenschen der handelaren tegemoet komen.

Als het noodig is en zij het kapitaal er voor heeft, kan zij de goederen uit de landen van herkomst bestellen om zoodoende den chineeschen handel vooruit te brengen (met andere woorden: de tusschenkomst van den europeeschen groothandel onnoodig maken.) Schrijver eindigt zijn artikel met den wensch uit te spreken, dat de handelaren te Buitenzorg zijne wenken ter harte willen nemen.

De **Pewarta Soerabaja** neemt uit de te Hongkong verschijnende maleische courant **Pemberita Tjoeng Wo** het bericht over, dat de Nederlandsche Regeering een wet zou maken, bepalende, dat de in Nederlandsch-Indië geboren chineezen als onderdanen van Nederland beschouwd zullen worden. Vele Indo-Chineezen kunnen zich met dit denkbeeld niet vereenigen, en hebben daarom telegrafisch aan den Minister van het G w a B o e n P o (Departement van Buitenlandsche Zaken) te Peking verzocht naar een middel uit te zien om dit gevaar van hen af te wenden.

Hoe deze zaak zal afloopen, kan de redactie thans echter nog niet zeggen. Ook moet zij zich onthouden hare opinie uit te spreken, omdat zij niet weet, welken rechtstoestand in die wet aan de Indochineezen zal worden toegekend, als zij nederlandsche onderdanen zijn geworden. Zal het voldoende zijn, vraagt zij, om hun den rechtstoestand te geven van den inboorling der streek, waar zij geboren zijn? Welk verschil bestaat er dan tusschen indo-chinees en inboorling? Indien men aan den indochinees den rechtstoestand der nederlanders wilde geven — zoude men hun dan de rechten van den in Nederland geboren Nederlander geven? De volbloed Nederlander (b l a n d a t o e l è n) en de indo-europeaan staan immers niet op gelijke lijn, beweert zij. Zou de nederlandsche regeering den indo-chinees dan hooger stellen dan den indo-europeaan? Het blad zou terzake geen advies durven geven.

De **Perniagaän** zegt, dat de s o i r é e v a r i é e in den schouwburg te Semarang onder leiding van Mevrouw C. G. van den Steen, door dames uit de voorname chineesche wereld (o r a n g h a r t a w a n) gegeven (zie ons nummer van den 1en April j.l.) een schitterend succes is geweest. Ze heeft bruto *f* 4588 opgebracht. De onkosten zijn zeer luttel geweest.

Glanspunten van den avond waren twee liederen: „D e l o o z e p a p e g a a i" en „C h o n g k i n a" gezongen door Mejj A n g è l e O e i T i o n g H a m, die een zéér fraaie sopraanstem heeft.

Velen in Indië zullen zich nog wel herinneren dat de dochters van Majoor O e i T i o n g H a m, Gwendoline, thans Mevrouw K a n en Angèle zich destijds op een liefhebberijconcert te Singapore hebben doen hooren, en dat de Engelsche pers van de Straits met grooten lof van hare verdiensten als dilettant-zangeressen melding heeft gemaakt.

De jonge dames T a n T w a n S o e n hebben mede goed gezongen.

Ook het slot-tableau: **De waaier van Jong China** (K i p a s d a r i T i o n g K o k m o e d a), waarbij de jonge dames in den vorm van een waaier waren opgesteld, werd uitbundig toegejuicht.

De costumes van de medespeelsters waren bijzonder fraai. Het tooneel was versierd met de vlaggen van H o l a n (Nederland) en T i o n g K o k (China.)

De **Pertja Barat** bericht, dat de chineezen te Padang een blad zullen uitgeven onder den naam **Tiong Hoa-blad.** Het zal gedrukt worden op de drukkerij van Dja Endar Moeda.

Van Vreemde Koloniën.

Tegen de malaria in West-Afrika.

De overste Lamprey gaf in een Engelsch tijdschrift eenige wenken ten aanzien van de maatregelen, welke in tropische streken zijns inziens behooren te worden genomen, om zich tegen malaria of slaapziekte te vrijwaren.

De ondervinding leert, zegt hij, dat de gezondheidstoestand der bewoners verbetert op de bergen, die tot 5000 voet boven den zeespiegel zich verheffen en op de hoogvlakten, die op eene hoogte van 300 tot 500 voeten zijn gelegen. Ook zijn de inlandsche rassen, physiek zoowel als intellectueel, veel krachtiger in de hoogere dan in de lagere streken.

Sedert 1879 heeft men in West-Afrika veel gedaan aan de oprichting van nederzettingen in de heuvelterreinen. In Sierra Leona bijv. zijn de Leicesterheuvels bij wijze van proef door europeanen bewoond, voor wie men daar steenen huizen had gebouwd met breede veranda's en schoorsteenen in elke kamer en gedekt met overhangende daken, waardoor de bewoners tegen de groote tropische hitte werden beschermd.

Dientengevolge is de gezondheidstoestand der Europeanen daar zeer vooruitgegaan.

Die voorzorgsmaatregelen werden, zooals de overste Lamprey in herinnering bracht, reeds van de vroegste tijden af in toepassing gebracht. Herodotus meldt o.a., dat de Egyptenaren zich op hooge punten vestigden en in kleine torens boven in de huizen leefden. Zoo hoog kwamen de muskieten en andere insekten niet. Bovendien bezigde men volgens denzelfden geschiedschrijver vischnetten om zich tegen de muskieten te beschermen en de lieden wreven zich het lichaam met olie in en sterkriekende stoffen, welke gewoonte nu nog bij de bewoners van Abessynie, van Dahomey, bij de Berbers, Asjantijnen, Foelanis, Mandingo's, Houssa's en onder de inboorlingen van Australië worden aangetroffen.

De Foelani's leveren heden het overtuigend bewijs, dat het verblijf op de heuvels en in de bergen gezonder is dan dat in de vlakten. Dit bijna blanke ras heeft eeuwen lang in Afrika gewoond en is meer dan de andere in de moerassige streken wonende stammen verschoond gebleven van epidemieën.

Lamprey meent dan ook, dat, hoezeer het misschien niet wel mogelijk is de malaria geheel te ontkomen door de huizen op hooge terreinen te bouwen, dat het in elk geval vaststaat, dat de gevolgen van de koorts nooit zoo noodlottig zijn in een bergachtige streek als in de laagvlakten.

Hij raadt aan om de huizen van steen te bouwen met 16 voet breede veranda's daaromheen. Elke kamer moet een schoorsteen hebben, ter wille van de gewenschte droogte. Bovendien behoort men zich tegen de zonnehitte te beschermen door de woningen met leien te dekken en de glazen ramen van jaloezieën te voorzien. De kamers moeten ongeveer 12 voet boven den grond gelegen zijn, zoodat men ze door middel van trappen, die naar de veranda's leiden, moet bereiken.

Lamprey meent, dat het bepaald noodig is, zulk een stelsel van woningbouw aan te nemen, wil men het welzijn der Europeanen in West-Afrika verzekeren.

Bamboe op de Philippijnen.

Door het bureau van het boschwezen op de Philippijnen is in een bulletin de aandacht gevestigd op de groote waarde van bamboe voor de bewoners dier eilanden.

Dezen gebruiken evenals de bewoners van Nederlandsch-Indië bamboe voor allerlei doeleinden, en gaan zelfs zoover, dat ze er hun woningen mee dekken, ter vervanging van atap.

Men leeft, schreef het Bulletin, niet alleen in van bamboe opgetrokken woningen en eet er niet alleen uit van bamboe vervaardigde huishoudelijke artikelen, maar bamboe levert er ook een voedingsmiddel op en stof voor kleeding. Stof van bamboevezels vervaardigd houdt het lichaam koel, zit gemakkelijk en is duurzaam. Ook wordt uitstekend papier vervaardigd van de vezel. Toch wordt er op de Philippijnen nog geen papier vervaardigd, daar geene maatschappij tot nu toe aan deze quaestie hare aandacht schonk.

In den scheepsbouw is bamboe van onschatbare waarde voor masten. Lansschachten, bruggen en een aantal kleinere zaken worden van bamboe vervaardigd.

De groei van deze grassoort is buitengemeen snel, waardoor de cultuur loonend moet zijn, inzonderheid wanneer de beste soorten daartoe worden uitgekozen en op stelselmatige wijze worden geteeld. In Japan is bamboe reeds een handelsartikel, maar op de Philippijnen is de cultuur nooit anders dan op zorgelooze wijze gedreven.

Er zijn vele mooie soorten van bamboe op de Philippijnen, w.o. enkele zeer sterk en duurzaam zijn. Bij de cultuur van bamboe moeten dan de beste soorten worden uitgezocht en de minderwaardige uitgeroeid. Sommige streken eigenen zich beter voor de cultuur van bepaalde soorten en hiermee zal dan ook moeten worden rekening gehouden.

In bijna elke provincie der kolonie wordt bamboe van eene of andere soort gevonden. De cultuur dier soorten moet ter hand genomen worden tegelijk met de reserveering van boschterreinen, daar zij in het boschterrein groeien. In de provincie Bataan neemt de dienst van het boschwezen maatregelen om boschterrein te veroveren, waar bamboe in overvloed wordt aangetroffen. De geheele oostelijke rand van het bosch is met bamboe bedekt en bij oordeelkundige cultuur zal deze voorraad een mooie bron van inkomsten voor die provincie opleveren.

In het bulletin wordt er ten slotte nog de aandacht op gevestigd, dat bamboe van een zeer groot belang kan worden uit hoofde van zijne geschiktheid voor de vervaardiging van luchtschepen. Het is voor dat doel veel sterker gebleken te zijn dan pijnhout.

Opium in de Straits.

Door het bestuur van de Straits Settlements was den heer Barnes opgedragen een onderzoek in te stellen naar de werking der opium-regie in Nederlandsch-Indië en in Fransch Indo-China, vergeleken bij het in de Straits vigeerend stelsel van opiumverkoop.

Het groote verschil tusschen de Straits en Nederlandsch-Indië ligt volgens den heer Barnes in het feit, dat in laatstgenoemde kolonie de Javanen, en niet de Chineezen de beste klanten zijn van den opium-debitant. Op Java heeft men geen Chineesche koelies volgens hem, doch zijn alle Chineezen handelaars of bedienden in winkels of arbeiders in fabrieken of in enkele speciale takken van nijverheid, zooals het meubelvak, terwijl het meerendeel der Chineezen op Java geboren is. De op Java geboren Chineezen hebben zelfs nog minder van eigenlijke Chineezen dan de baba van Malakka.

Voorts heeft de detail-verkoop op Java in veel kleinere hoeveelheden plaats dan in de Straits, in welke laatste kolonie de consumptie ook veel grooter is.

Terwijl in geheel Nederlandsch-Indië in het gebied der opium-regie de consumptie van opium 1068577 tails bedroeg, verbruikte de bevolking van de Engelsche nederzettingen en protectoraten op het schiereiland Malakka, hoezeer in zielental wel twintig maal kleiner dan die van Nederlandsch-Indië, meer dan 8 maal de vorengenoemde hoeveelheid, dat is 8600000 tails, terwijl het verbruik in Fransch Indochina 3.170.673 tails, d.i., naar reden van de bevolking, ongeveer 6 maal meer per hoofd dan in Nederlandsch-Indië bedroeg.

Waar het verbruik in de Straits dus ongeveer 150 maal per hoofd der bevolking bedraagt dan in Nederlandsch-Indië, is het te begrijpen, dat de heer Barnes de taak voor het bestuur der Straits om tot invoering der regie over te gaan veel moeilijker noemt dan die, welke de Nederlandsche en zelfs de Fransche regeeringen in de betrokken koloniën hebben ondernomen.

Wat den smokkelhandel betreft staan de Straits er nog moeilijker voor dan Nederlandsch-Indië en Indochina, wat dit laatste aangaat nl. met Annam, Cochinchini en Kambodja betreft, daar de Franschen toch de onmogelijkheid inzien om op afdoende wijze het binnensmokkelen van opium uit China in Tongkin tegen te gaan.

Wordt besloten om over te gaan tot invoering der regie in de bezittingen en protectoraten van Engeland op het schiereiland Malakka, dan zal, naar het den heer Barnes voorkomt zulks geleidelijk moeten geschieden, ten einde de kans op mislukking zooveel mogelijk te beperken.

Waar zal nu de opium-regie het eerst worden ingevoerd?

Van de gefedereerde Maleische Staten komt er, volgens den heer Barnes, geen enkele daarvoor in aanmerking, daar in alle de toestand gecompliceerd zou zijn door de noodzakelijkheid om den verkoopsprijs van het opium in het klein te verhoogen waardoor de consumptie al dadelijk aanmerkelijk zou verminderen.

Van de beide nederzettingen geeft de heer Barnes de voorkeur aan Penang om daar een begin met de invoering der regie te maken, terwijl hij in overweging geeft om tijdelijk het pachtstelsel in de bovenstreken van de Gefedereerde Maleische Staten in te voeren, waar dit nog niet bestaat. Het zal voor de regie gemakkelijker zijn om de taak over te nemen van de opium-pacht dan om die op zich te nemen, wanneer de opium-handel er geheel vrij zou zijn gebleven, terwijl ook met het pachtstelsel veel beter een opium-momopolie kan worden ingevoerd, dan door regie-ambtenaren.

Opmerkelijk is wat de heer Barnes aanteekende ten aanzien van den opzet der regie in Nederlandsch-Indië, vergelijken bij dien in Indochina.

Wat het essentieele betreft wordt in beide koloniën het opium bereid op dezelfde Chineesche wijze als in de Straits. Te Batavia geschiedt die bereiding evenwel in een kostbare, van de nieuwste machinerieën voorziene installatie, terwijl te Saigon slechts een klein verschil valt waar te nemen met de Straits en de bereidingskosten daar veel lager komen te staan dan te Batavia.

Het komt den heer Barnes, na de Fransche installatie te hebben gezien, voor, dat men te Penang gerust met een eenvoudige inrichting kan volstaan.

De waarde van het inlandsch getuigenis.

Voor Engelsche staatslieden hangt de waarde der verklaringen van inlanders blijkbaar af van de omstandigheid, of deze voor vreemden, dan wel voor Engelschen zelven belastend zijn.

Men weet, dat de heele campagne in Engeland tegen het bestuur van den voormaligen Congo-staat opgezet berustte op verklaringen van inlandsche getuigen, die allen grif geloofd werden, niettegenstaande de van verschillende zijden, zelfs door Engelsche reizigers, op de onbetrouwbaarheid, ja zelfs de ongeloofwaardigheid dier getuigen was gewezen.

Lord Grey, de Engelsche minister van buitenlandsche zaken, nam alles voor waar aan, wat de Congo Reform Association hem uit zoo weinig onverdachte bron werd voorgezet.

Nu doet zich evenwel het geval voor, dat een Engelschman, zekere kolonel Patterson, die in Oost-Afrika is belast geweest met het toezicht op den wildstand, door verklaringen van inlanders ten zeerste werd bezwaard.

Wat was nu het eerste, wat de Engelsche minister van koloniën, lord Crewe, deed?

Hij begon met te wijzen op het gemak, waarmee zulke beleedigende mededeelingen zich verspreidden in streken, die hoofdzakelijk door inlanders worden bewoond. Zulke geruchten waren bijna altijd onwaar en in dit speciale geval, nu het een hooggeplaatst Engelsch ambtenaar betrof, natuurlijk volkomen ongegrond bevonden.

In het eene geval geeft men zich de moeite de zaak te onderzoeken, in het andere neemt men maar alles voor waar aan, wat de volgens lord Crewe weinig betrouwbare inlandsche gemeente geliefd te verklaren.

INGEZONDEN.

Perskantoor van het Alg. Ned. Verbond, Dordrecht.

Geachte Redactie.

Zoudt u onderstaande mededeelingen in Uwe kolommen willen opnemen? Bij dit verzoek merken wij U op — om vergissingen te voorkomen — dat in deze aankondiging van de Inter-akademische Inlichtingscommissie sedert onze laatste toezending een verandering is gekomen, zoodat vorige opgaven zijn vervallen.

Hoogachtend, Uw dn.,
Secretaris Perskantoor A.N.V.,
FREDERIK ROMPEL.

Studie aan Nederlandsche Hoogescholen en Rijks-inrichtingen van Onderwijs.

Aan degenen, die inlichtingen wenschen betreffende de studie aan de volgende Nederlandsche Hoogescholen en Rijks-inrichtingen van onderwijs, worden deze kosteloos verstrekt door de volgende commissie voor inlichtingen, samengesteld door de Studenten-Afdeelingen van het Algemeen Nederlandsch Verbond:

Voor de Rijks-Universiteit te Leiden en voor algemeene inlichtingen: W. H. van Helsdingen, Hooge Rijndijk 18, Leiden.

Voor de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam: J. R. Kallewijn, Ruischstraat 10, Amsterdam.

Voor de Vrije Universiteit te Amsterdam: D. Rumpff, Keizersgracht 162, Amsterdam.

Voor de Rijks-Universiteit te Utrecht: J. Baart de la Faille, Mariaplaats 18, Utrecht.

Voor de Rijks-Universiteit te Groningen: A. C. J. A. Greebe, Joz. Israëlstraat 95a, Groningen.

Voor de Technische Hoogeschool te Delft: W. M. Roessingh van Iterson, Koornmarkt 65, Delft.

Voor de Rijks-Veeartsenijschool te Utrecht: De Secr. van het Veterinair Studentencorps „Absyrtus", adres: Rijks-Veeartsenijschool te Utrecht.

Voor de Rijks Hoogere Land-, Tuin en Boschbouwschool en de Rijkslandbouwschool te Wageningen: De Secr. der Vereeniging Studiebelangen te Wageningen.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Ambtenaren-nood.

In het orgaan van de Vereeniging van Leeraren en Leeraressen aan inrichtingen van M.O. in Ned.-Indië, Het Middelbaar Onderwijs van 21 Februari jl. namen wij kennis van een request van het Hoofdbestuur aan den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid te Batavia, hetwelk eene kwestie behandelt, die tegenwoordig meer en meer op den voorgrond treedt. Het navolgende is er een uittreksel van *):

In het Hoofdbestuur van genoemde Vereeniging is ter sprake gebracht het groote tekort aan ambtenaren in verschillende takken van dienst in Nederlandsch-Indië; een tekort, dat jaarlijks eer toe-, dan afneemt. Het H.B. is daartoe gekomen, doordat de leeraren zoo dikwijls opmerken, dat er leerlingen van goeden aanleg en ijver in het eindexamen slagen die, hoe gaarne zij dit ook zouden wenschen, om financieële redenen niet verder kunnen studeeren. Daar, naar de bescheiden meening van het H.B. alle middelen moeten worden aangewend om het tekort aan ambtenaren weg te nemen en voor het vervolg te voorkomen, neemt het H.B. de vrijheid, een middel onder Uw aandacht te brengen, dat hoogstwaarschijnlijk goede resultaten zal opleveren.

Het H.B. meent, dat er steeds een voldoende toeloop van ambtenaren zal zijn, als de Regeering:

1o. Jongelieden met einddiploma Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus of Gymnasium, die lichamelijk geschikt worden bevonden, financieel in staat stelt om te studeeren, dus om zich te bekwamen voor de tak van dienst, die zij wenschen, indien zij althans daartoe bekwaam geacht worden.

2o. Meer bekendheid te geven, zoowel in Nederland als in Indië, aan de voorwaarden van de indiensttreding in Indischen staatsdienst verbonden, en aan de voordeelen, die daardoor worden verkregen.

Punt 1 wordt, in hoofdtrekken, daarna als volgt toegelicht:

Het is een bewezen feit, dat van de pl. m. 700 jongelingen die jaarlijks in Nederland voor het eindexamen H.B.S. en Gymnasium slagen, slechts 50% hun studiën voortzetten. Het H.B. nu meent dat van de overige 50% de groote meerderheid de studie niet voortzet aan Universiteit of Technische Hoogeschool, doch het practische leven ingaat, omdat de financiën voor verdere studie ontbreken. Het bedrag van ƒ 200 's jaars voor de collegegelden, de kosten van levensonderhoud, boeken enz. voor den aanstaanden student, vragen te groote kosten voor vele families.

Is de regeering genegen voor jongelieden van dergelijke families de studiekosten te betalen, al dan niet onder voorwaarde van latere geheele of gedeeltelijke terugbetaling, zoo zullen velen van hen dit gaarne aannemen en er niet op zien zich te verbinden, het rijk na afloop der studie in zijn kolonie te dienen.

Maar het H.B. zou geen onderscheid willen ge-

*) De „Redaksie" van het Middelbaar Onderwijs teekent hierbij aan: „Hoewel het oorspronkelike stuk in de oude spelling geschreven was, hebben wij het geheel in de nieuwe omgezet."

Voor het gemak van ongetwijfeld de meeste lezers, zullen wij ons echter veroorloven de oorspronkelijke „oude spelling" weer te gebruiken.

maakt zien tusschen bovenomschrevene categorie en de 50%, die het niet aan de middelen ontbreekt om door te studeeren, — „de tegenzin onder de Nederlandsche jongelieden, en niet minder onder de ouderen, om naar de koloniën te gaan is nog zoo groot dat, wil men aspirant-studenten aan den Indischen dienst verbinden, men het hun gemakkelijk moet maken" — en stelt daarom voor om aan al degenen, bemiddeld of onbemiddeld, die in 't bezit zijn van een einddiploma H.B.S. of Gymnasium en zich daartoe aanmelden, behalve het collegegeld een toelage toe te kennen van *f* 75 's maands als zij tenminste aan eenige, door het H.B. genoemde vereischten, voldoen, en zich willen verbinden, om na afloop der studiën, den lande gedurende 10 jaar in de koloniën actief te dienen.

Het H.B. meent, dat er op deze voorwaarde vele jongelieden zich zullen aanmelden en men aldus handelende steeds op een voortdurende en geregelde aanvulling van het korps ambtenaren kan rekenen. Het is het H.B. gebleken, dat voor eene geregelde aanvulling van het korps ambtenaren, indien althans het tekort heeft opgehouden te bestaan, jaarlijks ongeveer noodig zijn: 6 ingenieurs van den waterstaat; 15 rechterlijke ambtenaren; 15 officieren van gezondheid; 2 militaire apothekers en 30 ambtenaren voor den Indischen administratieven dienst. Rekent men de benoodigde ingenieurs bij de S.S. en het mijnwezen en den veterinairen dienst daarbij, dan zullen er vermoedelijk jaarlijks 80 ambtenaren noodig zijn.

Het rijk zal dus jaarlijks 80 studenten in opleiding moeten nemen, hetgeen tot een jaarlijksche uitgave van ruim *f* 80.000 aan studiekosten (toelagen en collegegelden) zou leiden.

Mocht evenwel de Regeering niet tot eene dergelijke uitgave wenschen over te gaan, dan geeft het H.B. in overweging de adspiranten zich te doen verbinden tot geheele of gedeeltelijke terugbetaling der studiekosten door, na indiensttreding in Ned.-Indië, in 's Rijks kas 10% te storten van het traktement, waarop zij recht hebben en wel gedurende 10 actieve jaren na eerste indiensttreding, of gedurende zooveel korter termijn als het bedrag der studiekosten voor het einde der tien jaar mocht zijn voldaan.

Als het H.B. daarna een en ander uitvoerig heeft toegelicht, gaat het over tot eene bespreking van het 2e punt en merkt daarbij op: „Meermalen gebeurt het, dat, als men aan een leerling van het 5e studiejaar van een H.B.S. vraagt, wat hij na het verkrijgen van het einddiploma denkt te beginnen, men ten antwoord krijgt: „ik weet het niet." Het Hoofdbestuur vermeent, dat die twijfel niet zoo dikwijls zou bestaan, als ieder jongmensch de richting uit kon gaan, die hij wenschte en de keuze niet afhankelijk gesteld werd van den staat der financiën van de ouders.

Het beschikbaar stellen van beurzen voor de bezitters van het einddiploma kan daarin veel verbeteren. Het is dus zaak de jongelui tijdig op de hoogte te stellen van het bestaan dier beurzen; ongetwijfeld zal dit gunstig werken op de vlijt der leerlingen vooreerst omdat zij dan een doel voor oogen hebben en in de tweede plaats, omdat zij weten, dat bij concurrentie de behaalde cijfers, ook die van het laatste schooljaar, van het grootste belang zijn. (Onder bovenbedoelde vereischten, waaraan de adspiranten behooren te voldoen, noemt het H.B. nl. ook dat de cijfers, verkregen bij het eindexamen, en die, behaald in het laatst verloopen cursusjaar, doen verwachten dat de adspirant de door hem gewenschte studies met succes kan ten einde brengen, zoomede dat de adspirant een bewijs kan overleggen geteekend door den Directeur (Rector) der school, waar hij het laatste jaar is geweest, van voldoende ijver en gedrag.) Geldt dit — vervolgt het H.B. — zoowel voor de jongelui in Nederland als in Indië, voor de eersten geldt nog in 't bijzonder, dat hun aandacht op Indië moet worden gevestigd. Ook het bestuur der Vereeniging van Delftsche Ingenieurs zegt in zijn adres, dat het vermeent, dat de geringe lust bij de jongeren om zich in Indië aan den staatsdienst te verbinden, o.a. is toe te schrijven aan het feit, dat sedert de opheffing der Indische Instelling te Delft gedurende den studietijd zoo weinig is, dat de aandacht der studenten op Indië vestigt. Het Hoofdbestuur meent daarom, dat men de jongelui in Nederland bekend moet maken met de betrekkingen, die in Indië voor hen openstaan, de vooruitzichten, die zij daarin hebben, de tractementen, toelagen enz. aan de verschillende betrekkingen verbonden, de verlofs- en pensioensbepalingen enz., kortom alles, wat voor hen van belang kan zijn bij het kiezen van een verdere carrière.

Het Hoofdbestuur zou daarom wenschen, dat al deze gegevens vanwege het ministerie van koloniën in een boekje werden verzameld en telken jare kort na den aanvang van den nieuwen cursus vanwege het ministerie van koloniën aan de directeuren der H.B.S.en met 5-j. c. en Gymnasia in Nederland verzocht werd een exemplaar van dat boekje aan elk mannelijk leerling van het hoogste studiejaar uit te reiken. Velen zal dit op het denkbeeld brengen, om naar Indië te gaan, vooral als thans vermeid wordt dat de Indische Regeering voor een bepaald aantal jaren de studiekosten zal dragen, zonder of met latere terugbetaling.

Resumeerende brengt het Hoofdbestuur onder de aandacht van den Directeur van O. E. en N. te Batavia (waarom niet rechtstreeks van den Minister van Koloniën, zouden wij willen vragen?) dat het vermeent, dat het in het belang èn van vele jongelieden èn van den Ned.-Indischen Staatsdienst zou zijn als de Regeering:

„1o. Jongelieden, in 't bezit van het einddiploma eener H.B.S. met 5-j. c. of van een Gymnasium en die bovendien aan zekere voorwaarden voldoen, in de gelegenheid stelt zich voor een der takken van dienst, in het voorgaande genoemd, te bekwamen door aan hen, van den aanvang der studie af, behalve de collegegelden eene maandelijksche toelage toe te kennen van *f* 75.

„2o. Ruime bekendheid geeft, op de hiervoren aangegeven wijze, aan het bestaan dezer toelagen, aan de voorwaarden, waaronder het toekennen er van geschiedt en aan de voordeelen, aan den Indischen staatsdienst verbonden."

Langer dan de ons toegestane ruimte feitelijk toelaat, hebben wij stilgestaan bij dit request, doch de daarin ontwikkelde, gedeeltelijk nieuwe, denkbeelden kwamen ons voor ruimschoots te verdienen onder meer algemeene aandacht te worden gebracht.

Eigen Haard. 10 April 1909.

Eigen Haard geeft in het jongste No. een overzicht (aan de hand van het Nieuws v. d. Dag) van de daden van kapitein Christoffel in Indië, sedert 1905 — het jaar waarin hij zich voor korten tijd in Nederland met verlof bevond —, waaruit blijkt hoeveel van de physieke krachten van dezen officier in een tijdsverloop van nog geen 3 jaar is gevergd geworden. Door zijn persoonlijk optreden werd de weerspannige en voortvluchtige radja van Gowa op Celebes onschadelijk gemaakt; evenzoo de geheimzinnige Si Singa Mangaradja in de Bataklanden; bracht hij het eiland Flores in onderwerping, zoodat daar een tweede periode, bevestiging van het Nederlandsch gezag kon intreden, en werd hem eindelijk opgedragen de rust te herstellen in een broeinest van verzet op Atjeh, nl. de Keureutoë-streek. Het einde is geweest, dat zelfs het ijzeren gestel van Christoffel gebleken is niet bestand te zijn tegen zoo voortdurende inspanning en hem in Febr. j.l. een spoed-certificaat is uitgereikt om herstel zijner gezondheid te vinden.

De Indische Mercuur.

No. 14 van den loopenden jaargang bevat: Physiologische grondslagen van het aftappen van hevea's, door Dr. A. H. Berkhont. — Molascinder, door H. C. Prinsen Geerligs. — De Koninkl. West-Indische Maildienst. — Begrooting van Suriname voor 1910. — De handel van Japan met Nederland en Ned.-Indië in 1908. — Kultuurberichten.—Kleine mededeelingen. — Financiëele berichten en verslagen — Nieuwe maatschappijen. Enz.

Indisch Militair Tijdschrift.

De hoofdzakelijke inhoud van afl. 3 van het Ind. Mil. Tijdschr. is: Luit.-Gen. L. Swart. In memoriam, door H. — De Chinees als soldaat. — Draadlooze telegraphie ten dienste van het spoorwegverkeer, door W. A. Asbeek Brusse. — Optische seindienst bij de Bereden Artillerie in Nederland, door E. — De schietopleiding bij de Infanterie, door H. B. T. — Afstandsmeting ter vervanging van afstandschatten, door A. v. L. — Krijgsgeschiedenis. Celebes: Eene vervolging van een bendehoofd, door Troupier. — Wenken voor de studie. — Volksopvoeding. Leger en sport. — Verbeteringen van snelvuurgeschut. — Generaal H. Rohne over 't gebruik der Artillerie in Oost-Azië. — Van vreemde legers. Enz. Enz.

Weekblad voor Indië.

Inhoud van No. 46: Indische zaken, door M. van Geuns. — C. A. Kruseman †, door W. J. v. T. L. — Naar het vaderland terug (A. G. Lamminga) door R. Broersma. — Een tocht naar den Diëng (met afbeeldingen) door F. J. L. — De spoorbrug over de Kali Gila, door R. — Planttijd, door A. F. Hermann. — Indrukken van den Dag, door Chroniqueur.

De Banier.

No. 11 van dit nieuwe Christelijk Weekblad voor Nederlandsch-Indië bevat een opstel van controleur Walbeehm over Het alkoholisme onder Inlanders op Java, waarvan de slotzin niet zeer bemoedigend luidt: Elke dag brengt het Javaansche volk verder op het hellend vlak van het alkoholisme en elken dag zal het dus ook moeilijker worden, den stroom te keeren. Dat men het dan doe, voordat het te laat is.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 17 Maart 1909;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 16 Maart;
De Javasche Courant Nos. 20 en 21;
De Indische Mercuur No. 15;
Handelsberichten v/h Dep. van Landbouw No. 108;
De Stem van Indië No. 11;
De Banier No. 11;
Kort verslag vergaderingen Tweede Kamer S.-G.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

Mr. Th. B. Pleijte	Amsterdam	contr.	*f* 5.—
W. Dijkstra	„	„	„ 2.50
J. W. Wouda	„	„	„ 1.50
Naaml. V. Indische Teak en Fijn. Houthandel	„	„	„ 1.50
Mr. A. W. Jacometti	Bloemendaal	„	„ 1.50
W. J. L. Verhoeven Secrt. Alg. Ned. Werklieden V.	Breda	„	„ 1.50
A. M. C. van Hall	Delft	„	„ 2.—
Th. Elink Schuurman Cand. Ind.-Ambt.	's-Gravenhage	„	„ 1.50
H. Bekink Cand. Ind.-Ambt.	„	„	„ 1.50
L.G.C.A.v.d.Hoek „ „	„	„	„ 1.50
D. A. P. Kok gep. Onderwijzer N. I.	„	„	„ 2.50
Dr. Fleischer Arts	„	„	„ 2.50
E. v. Hille Kapt. Intendant O. I. L.	„	„	„ 1.50
P. Pronk Student	„	„	„ 1.50
Douar A. v. Haeften geb. Helder	„	„	„ 2.—
Mevr. H. v. Delden geb. Engers	„	„	„ 2.50
Mevr. A. C. A. Eschauzier	„	„	„ 2.50
Richard Mac. Neill	„	„	„ 10.—
J. Harte Student	„	„	„ 1.50
R. Knaud „	„	„	„ 1.50
W. v. d. Meer Agent Levensv, Mij.	„	„	„ 1.50
F. K. C. de Jongh v. Arckel Comm. Dept. v. Marine	„	„	„ 1.50
Dr. H. Onnen	„	„	„ 2.—
I. G. L. Houthuisen Notaris	„	„	„ 10.—
E. Deen Lid v. d. Gemeenteraad	„	„	„ 5.—
Jhr. Mr. Victor E. L. de Stuers Lid der 2de Kamer S. G.	„	„	„ 5.—
O. M. de Munnick Oud Gouv. S. W. K.	„	„	„ 1.50
J. L. van Gennep gep. Ass. Res.	„	„	„ 1.50
R. A. Cornelissen Maj. Inf. I. L.	„	„	„ 2.50
G. Zeehuisen particulier	„	„	„ 2.—
C. A. F. Loth	„	„	„ 2.50
J. Bennebroek Gravenhout	„	„	„ 2.50
Mevr. de Wed. P. Visser geb. de Vries	„	„	„ 1.50
M. J. A. Verduijn Lunel Verificateur I. W. R. m. v.	„	„	„ 1.50
Mev. H. J. B. Dekema geb. Weijnschenk	„	„	„ 2.50
C. F. E. Praetorius oud Resident	„	„	„ 1.50
W. van Gelder oud Insp v. h. Inl. Onderwijs	„	„	„ 1.50
Mevr. Th. Storm van 's Gravenzande geb. Lammers van Toorenburg	„	„	„ 1.50
Mr. D. Dumbar Advocaat	„	„	„ 2.50
Onderh.	„	„	„ 1.50
C. A. Kroesen Oud Gouv. Celebes	„	„	„ 1.50
Dr. Roll Direct der Docter Djawa school m. v.	Hilversum	„	„ 5.—
H. Croes Stud. Med.	Leiden	„	„ 3.—
Th. W. Himpe Cand. Ind.-Ambt	„	„	„ 2.50
H. G. van Huls „ „	„	„	„ 1.50
Mevr. de Wed. Perné	„	„	„ 1.50
J. H. Makkink gep. Kapt. Int.	„	„	„ 1.50
S. Engers Leeraar Wiskunde M. O.	Nijmegen	„	„ 1.50
E. A. C. F. van Essen oud Hoofd Ing. 1e kl. N. I.	„	„	„ 1.50
Jhr. J. C. Reijgers Versluijs Dir. Kolon. Spoorwegen	Paramaribo	„	„ 2.50
J. H. N. Verduin	Rotterdam	„	„ 1.50
B. Immink Hoofd Insp. Nat. Lev. Bank	„	„	„ 1.50
W. A. Bresler	„	„	„ 1.50
G. Dumbar oud Luitenant t. z.	„	„	„ 1.50

Aan leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulststraat 51, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 12 Maart 1909. No. 20.

Dit No. bevat o. m. het besluit, bevattende bepalingen tot regeling van het debiet van briketzout in de afd. Semarang, Salatiga, Kendal en Demak der res. Semarang en in residentiën Kedoe en Banjoemas.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: twee jaren verlof naar Europa aan den klerk C. Burgemeister; een jaar aan den ass.-resident J. W. Meerburg en den alg. ontvanger J. H. Gerrits.

Ontslagen: wegens ziekte eervol, de onderwijzer le kl. W. van der Veen; uit 's lands dienst de klerk bij de S.S. op Java J. Barend.

Benoemd: tot ass.-res. van Loemadjang A. Schultz; van Patjitan A. Pecqueur; van Japara C. L. G. Castens; tot ass.-res.-secretaris van Madioen J. P.W. Houtman; tot onderwijzer 1e kl. D. A. Scholten; tot opzichter B. O. W., C. M. Bruins; tot lid van den Raad van Justitie te Soerabaja Mr. A. W. de Pauly; tot voorzitter van de landraden te Banjoemas en Tjilatjap Mr. J. J. Boerma; tot adjunct-chef 2de afd. Stm. S.S., H. T. E. de Vogel.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-wedono van Tjipanas Mas Wiria Winangoen.

Benoemd: tot lid van den landraad te Pati Mas Soekardi; tot onderwijzer 3e kl. te Ternate J. E. G. W. Gans; tot onderwijzer 3e kl. te Pekalongan H. G. van der Veen; tot agent bij de Weeskamer te Indramajoe N. W. Bastiaans.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den onderluitenant der inf. H. P. Ketting en den 1en luit. der inf. P. L. Stennekes.

Uit de Javasche Courant van 16 Maart 1909. No. 21.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den hoofdcommies van O. E. en N., G. A. L. van Slooten; den controleur B.B., H. van Eck, J. H. Doeve en W. H. de Munnick; den ingenieur B. O. W., A. M. Valkenburg en aan den ambtenaar bij de in- en uitvoerr. S. E. v. Nooten.

Benoemd: tot adsp.-controleur B.B., W. H. Ockers; tot hoofdingenieur bij het Mijnwezen R. J. Boers; tot ingenieur 1e kl. P. van Tiel.

Ontslagen: de klerk bij de post. en tel. W. de Winter en wegens ongeschiktheid eervol de wedono van Tjaroeban Mas Soemohardjo.

Benoemd: tot wedono van Tjaroeban Raden Sosrodiprodjo; van Ardjowinangoen Mas Roostamhadji; van Goranggareng Raden Tjikrokoesoemo; van Lorok Raden Wirjodordjo; van Kalangbret Mas Sastrowidjojo; van Tjampoerdarat Mas Mangkoediredjo; van Ngrajoen Raden Brontowilojo; van Ngoenoet Raden Mangoendirdjo; van Waroedjajeng Raden Soemodiredjo.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Koetaradja B. L. J. Maal; tot 1en klerk te Brebes H. E. Jacobs.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den kapitein der art. C. J. Breton de Nys; den off. van gezondheid 2e kl. G. A. Bonthuis; den kapitein-intendant C. F. H. Gravelotte en de 1e luitenants der inf. R. Vogel en F. J. J. Feirabend.

Ontslagen: op verzoek eervol de majoor der art. C. J. Termijtelen.

Bevorderd: tot off. van gezondheid 1e kl. F. J. Noordhoek Hegt; tot kolonel der genie G. W. F. de Vos; tot luit.-kol. de majoor C. F. de Rochemont.

Benoemd: tot militair architect O. O. Rhemrev; tot plaatselijk commandant te Batavia de luitenant-kolonel R. B. M. de Wijs.

Overgeplaatst: bij het 9e bat. de majoor C. C. A. Schöder; bij het 11e bat. de majoor S. L. Blok.

Geplaatst: bij het rechterhalf 2e depôt-bat. de 2e luit. P. R. A. van Vlodorp.

Overgeplaatst: naar Batavia de 1e luit.-adj. J. J. Sporrij en de 1e luitenants N. E. C. J. D. Buno Heslinga en E. Franssen Herderschee; bij het 9e bat. de 1e luit. H. IJssel de Schepper; bij het 11e de 2e luit. E. H. de Nijs; naar Atjeh de kapitein J. Spoel; bij het linkerhalf 2e depôt-bat. de kapitein G. Radersma.

***

Voorts bevat dit No. het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden gedurende de maand December 1908.